

نگاهی به سیمای امام مهدی عجل الله تعالی فرجه در منابع اهل سنت

علی جباری*

قال الله تعالى: «وَلَقَدْ كَتَبْنَا فِي الزَّبُورِ مِنْ بَعْدِ الذِّكْرِ أَنَّ
الْأَرْضَ يَرِثُهَا عِبَادِيَ الصَّالِحُونَ»^۱

مقدمه

در باور برخی از اهل سنت، اعتقاد به وجود امام مهدی عجل الله تعالی فرجه و ظهور ایشان برای مبارزه با ظلم و فساد و گسترش قسط و عدل، از عقاید اختصاصی شیعیان دوازده امامی است. حال آنکه با بررسی منابع کهن اهل سنت، این نکته روشن می‌شود که مهدی‌باوری از دیرزمان در میان اهل سنت وجود داشته و دارد و از سوی برخی عالمان طراز اول اهل سنت در این زمینه کتاب‌هایی نگاشته‌اند. ارائه نظام‌مند زندگانی، غیبت، ظهور و شرایط پس از آن در منابع معتبر اهل سنت، افزون بر پاسخگویی به سؤالات و شبهات در موضوع مود نظر، می‌تواند گامی در جهت تقویت اشتراکات و رفع اختلافات اعتقادی و مذهبی بین دو مذهب مهم شیعه و سنی باشد.

نام و نسب

او محمد بن حسن بن علی بن محمد بن علی بن موسی‌الرضا بن جعفر بن محمد بن علی بن حسین بن علی بن ابیطالب علیه السلام است.^۲ کنیه‌اش، ابوالقاسم^۳ و ابو عبدالله^۴ و

* کارشناس ارشد تاریخ تشیع و پژوهشگر تاریخ مرکز تحقیقات کامپیوتری نور.

۱. انبیا: ۱۰۵؛ در زیور بعد از ذکر (تورات) نوشتیم بندگان شایسته‌ام وارث (حکومت) زمین خواهند شد.

۲. یوسف بن قزغلی ابن جوزی، *تذکره الخواص*، ج ۲، ص ۵۰۶.

۳. محمد بن یوسف زرنندی، *معارج الوصول*، ص ۱۸۳.

۴. یوسف بن قزغلی ابن جوزی، *تذکره الخواص*، ج ۱، ص ۳۲۵.

مشهورترین لقبش، مهدی^۱ است. حجت^۲، خلف صالح^۳، قائم‌المتنظر^۴ و صاحب‌الزمان^۵، از دیگر القاب ایشان است. پدرش امام حسن عسکری علیه السلام و مادرش، نرجس^۶ خانم، دختر قیصر روم است.^۸

ولادت

امام مهدی علیه السلام در روز جمعه ۱۵ شعبان سال ۲۵۵ هجری^۹ در سامرا^{۱۰} به دنیا آمد و در پنج سالگی پدرش، امام حسن عسکری علیه السلام را از دست داد.^{۱۱} ایشان، خاتم سلسه امامان شیعه و دوازدهمین امام است.^{۱۲}

حکیمه خاتون، دختر امام جواد علیه السلام درباره کیفیت ولادت آن حضرت می‌گوید: امام حسن عسکری علیه السلام مرا نزد خود فرا خواند و فرمود: «ای عمه! امشب افطار را نزد ما باش که شب نیمه‌شعبان است و خدای تعالی امشب حجت خود را ظاهر می‌سازد». سحر که بیدار شدم، آثار اضطراب را در نرجس خانم مشاهده کردم و سپس فرزند او به دنیا آمد. فرزند را نزد پدرش بردم و او در گوشش اذان و اقامه گفت و فرمود: «کودک را نزد مادرش ببر».^{۱۳}

ویژگی‌های ظاهری

مهدی علیه السلام شبیه‌ترین مردم به پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله از جهت اخلاق و صفات ظاهری

۱. علی بن محمد ابن صباغ مالکی، *الفصول المهمة*، ج ۲، ص ۱۱۰۴.
۲. احمد بن محمد ابن خلکان، *وفیات الاعیان*، ج ۴، ص ۱۷۶.
۳. محمد بن طلحه نصیبی، *مطالب السؤل*، ص ۳۱۱.
۴. علی بن محمد ابن صباغ مالکی، *الفصول المهمة*، ج ۲، ص ۱۱۰۴.
۵. همان.
۶. احمد بن محمد ابن خلکان، *وفیات الاعیان*، ج ۴، ص ۱۷۶.
۷. داود بن محمد بناکتی، *تاریخ بناکتی*، ص ۱۱۵.
۸. محمد بن یوسف زرنندی، *معارج الوصول*، ص ۱۸۴.
۹. احمد بن محمد ابن خلکان، *وفیات الاعیان*، ج ۴، ص ۱۷۶؛ خلیل بن ایبک الصفدی، *الوافی بالوفیات*، ج ۲، ص ۳۳۶.
۱۰. داود بن محمد بناکتی، *تاریخ بناکتی*، ص ۱۱۵؛ محمد بن یوسف زرنندی، *معارج الوصول*، ص ۱۸۴.
۱۱. احمد بن محمد ابن خلکان، *وفیات الاعیان*، ج ۴، ص ۱۷۶.
۱۲. شمس‌الدین محمد ذهبی، *تاریخ الاسلام و وفیات المشاهیر و الاعلام*، ج ۲۰، ص ۱۶۱.
۱۳. سلیمان بن ابراهیم قندوزی، *ینایع الموده*، ج ۳، ص ۳۰۱.

است.^۱ او جوانی با قامت رعناست که صورت و موی زیبایی دارد و موی سرش روی شانه‌اش می‌ریزد.^۲ صورتش مثل ماه درخشان و رنگ چهره‌اش، عربی است.^۳ بینی او برجسته و پیشانی‌اش زیباست.^۴ میان دندان‌های پیشین‌اش فاصله وجود دارد.^۵ خال سیاهی در گونه راست او وجود دارد^۶ و ریش او انبوه و پرپشت و چشمانش سیاه است.^۷

امام مهدی عجل الله تعالی فرجه در کلام پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله

پیامبر صلی الله علیه و آله در احادیث بسیاری، امام مهدی عجل الله تعالی فرجه را از فرزندان خود دانسته و از جمله فرموده است: «المهدي عجل الله تعالی فرجه منّا أهل البيت؛^۸ مهدی عجل الله تعالی فرجه از ما اهل بیت است». همچنین آن حضرت فرموده است: «المهدي عجل الله تعالی فرجه من عترتي من ولد فاطمه؛^۹ مهدی عجل الله تعالی فرجه از عترتم و از فرزندان فاطمه عليها السلام است». در سخن دیگری از آن حضرت آمده است: «يلي رجل من أهل بيتي يواطئ اسمه اسمي؛^{۱۰} مردی از اهل بیت من می‌آید که هم‌نام من است». در روایت دیگری از آن حضرت آمده است: «نحن، ولد عبدالمطلب، سادة أهل الجنة، أنا و حمزة و علي و جعفر و الحسن و الحسين و المهدي؛^{۱۱} ما فرزندان عبدالمطلب، سرور بهشتیان هستیم؛ من و حمزه و علی و جعفر و حسن و حسین و مهدی». در روایت دیگری نیز آمده است: «المهدي عجل الله تعالی فرجه طاوس أهل الجنة؛^{۱۲} مهدی عجل الله تعالی فرجه طاووس

۱. ابراهیم بن محمد حموی، فرائد السمطين، ج ۳، ص ۳۹۶.
۲. علی بن محمد ابن صباغ مالکی، الفصول المهمة، ج ۲، ص ۱۱۰۵.
۳. محمد بن یوسف گنجی، البيان فی اخبار صاحب الزمان، ص ۵۰۱.
۴. سلیمان بن اشعث ابی داوود سجستانی، سنن ابی داوود، ج ۴، ص ۱۸۳۲.
۵. محمد بن یوسف گنجی، البيان فی اخبار صاحب الزمان، ص ۵۱۵.
۶. علی بن محمد ابن صباغ مالکی، الفصول المهمة، ج ۲، ص ۱۱۱۸.
۷. علی بن عبدالله سمهودی، جواهر العقدين فی فضل الشرفین، ج ۲، ص ۱۹۰.
۸. سلیمان بن اشعث ابی داوود سجستانی، سنن ابی داوود، ج ۲، ص ۱۳۶۷؛ احمد بن عبدالله طبری، ذخائر العقبی، ج ۱، ص ۱۹۵.
۹. علی بن محمد ابن صباغ مالکی، الفصول المهمة، ج ۲، ص ۱۱۰۹؛ سلیمان بن اشعث ابی داوود سجستانی، سنن ابی داوود، ج ۶، ص ۳۴۱.
۱۰. محمد بن عیسی الترمذی، سنن الترمذی، ج ۴، ص ۷۵؛ سلیمان بن اشعث ابی داوود سجستانی، سنن ابی داوود، ج ۶، ص ۳۳۷.
۱۱. محمد بن یزید ابن ماجه، سنن ابن ماجه، ج ۵، ص ۵۴۳.
۱۲. محمد بن یوسف گنجی، البيان فی اخبار صاحب الزمان، ص ۵۰۱.

بهشتیان است».

امامت

خداوند همان‌گونه که در کودکی به حضرت یحیی علیه السلام حکمت عنایت کرده بود، به امام مهدی علیه السلام نیز این عنایت را روا داشت و ایشان را در طفولیت به امامت رساند؛ همان‌گونه که حضرت عیسی علیه السلام در مهد به نبوت رسیده بود. امامت ایشان، بنا بر نصی است که از پیامبر صلی الله علیه و آله به امام علی علیه السلام و از ایشان به امامان بعدی رسیده است و امام حسن عسکری علیه السلام نزد شیعیان خاص و قابل اعتماد، امامت ایشان را اعلام کرده بود.^۱

محمد بن علی بن بلال می‌گوید: «امام حسن عسکری علیه السلام دو سال قبل از وفاتش، درباره جانشین خود با من صحبت کرده بود و سه روز قبل از وفاتش به من خبر داد که جانشین او، فرزندش خواهد بود».^۲

غیبت

قبل از ولادت امام مهدی علیه السلام اخبار غیبت او از پدرانش به شیعیان رسیده بود و همگان می‌دانستند که آن حضرت، صاحب شمشیر و قائمی است که دیگران در انتظارش هستند.^۳ بنا بر روایات امام مهدی علیه السلام قبل از قیامش، دو غیبت دارد که یکی طولانی‌تر از دیگری است. غیبت صغری، از زمان ولادت او شروع شد و تا پایان عمر آخرین نائب و سفیر حضرت میان شیعیان ادامه داشت. غیبت کبری نیز با وفات آخرین نائب امام مهدی علیه السلام میان شیعیان آغاز شده است و در انتهای این غیبت، حضرت قیام خواهد کرد. خداوند متعال در قرآن کریم می‌فرماید: «وَلَقَدْ كَتَبْنَا فِي الزَّبُورِ مِنْ بَعْدِ الذِّكْرِ أَنَّ الْأَرْضَ يَرثُهَا عِبَادِيَ الصَّالِحُونَ»^۴ در زبور بعد از ذکر (تورات) نوشتیم بندگان شایسته‌ام وارث (حکومت) زمین خواهند شد».

امام مهدی علیه السلام در دوره غیبت صغری، از طریق نواب خود امور را اداره و با صدور توقیعات، دستورات و خبر دادن از پشت پرده امور، نسبت به راهنمایی آن‌ها اقدام

۱. علی بن محمد ابن صباغ مالکی، *الفصول المهمة*، ج ۲، ص ۱۰۹۷.

۲. همان، ص ۱۱۰۲.

۳. همان، ص ۱۰۹۷.

۴. انبیا: ۱۰۵.

می‌کرد. آخرین نایب ایشان، علی بن محمد سمري بود که امام علیه السلام در توقیعی مرگ او پس از شش روز و پایان دوره نیابت و آغاز غیبت کبری را اطلاع داده بود. طبق خبر امام مهدی علیه السلام، علی بن محمد سمري شش روز بعد از دریافت نامه در سال ۳۲۹ وفات کرد.^۱

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله ضمن خبر دادن از غیبت امام مهدی علیه السلام، از گمراهی و سرگردانی مردم در دوره غیبت خبر داده است.^۲ ایشان امام مهدی علیه السلام را ذخیره انبیا علیهم السلام توصیف کرده و وعده داده است که حضرت زمین را از عدل و داد پر خواهد کرد؛ همان‌گونه که از ظلم و جور پر شده است.^۳

جابر بن عبدالله انصاری درباره نحوه استفاده و انتفاع مردم از امام غائب، از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله چنین نقل کرده است: «مردم از نور و ولایت او بهره‌مند خواهند شد؛ همان‌گونه که از خورشید پشت ابر بهره می‌برند».^۴ صاحب *فرائد السمطين* نیز با بیان روایتی از امام صادق علیه السلام مبنی بر اینکه زمین از هنگام خلقت حضرت آدم علیه السلام هیچ‌گاه از حجت خدا خالی نبوده است، چه ظاهر مشهور باشد یا غائب مستور، انتفاع و بهره‌مندی مردم از امام غائب را به استفاده مردم از خورشید پشت ابر تشبیه کرده است.^۵ قندوزی نیز همین روایت را به صورت مفصل‌تر و با ذکر نام و لقب و کنیه دوازده امام از زبان پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله طبق ترتیبی که شیعیان قبول دارند، ذکر کرده است.^۶

فلسفه غیبت

در احادیث بسیاری به فلسفه غیبت اشاره شده است. بنا بر احادیث، خداوند متعال برای اینکه بیعت هیچ طاغوتی بر گردن امام مهدی علیه السلام نباشد، ولادتش را مخفی کرد و او در غیبت به سر می‌برد و با قدرت الهی، دارای عمری طولانی است.^۷ آزمایش

۱. سلیمان بن ابراهیم قندوزی، *ینابیع المودة*، ج ۳، ص ۳۱۸.

۲. ابراهیم بن محمد حموی، *فرائد السمطين*، ج ۲، ص ۳۳۵.

۳. همان.

۴. سلیمان بن ابراهیم قندوزی، *ینابیع المودة*، ج ۳، ص ۲۳۸ و ۲۳۹.

۵. ابراهیم بن محمد حموی، *فرائد السمطين*، ج ۱، ص ۴۶.

۶. سلیمان بن ابراهیم قندوزی، *ینابیع المودة*، ج ۳، ص ۳۹۹.

۷. ابراهیم بن محمد حموی، *فرائد السمطين*، ج ۲، ص ۱۲۴.

کسانی که ایمان آورده‌اند، از دیگر دلایل غیبت امام مهدی علیه السلام بیان شده است.^۱ همچنین پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله غیبت را امری از امور الهی و سرّی از اسرار خداوند دانسته است که علم آن از مردم پوشیده شده است و شک در آن، به عنوان شک در امر خدا و کفر است.^۲

سختی حفظ ایمان در دوره غیبت تا آنجاست که بنا بر فرمایش پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله افرادی که بر امامت امام مهدی علیه السلام ثابت قدم خواهند ماند، مثل کبریت احمر خواهند بود.^۳

عمر طولانی

سبط ابن جوزی در کتابش به نام *تذکرة الخواص* در فصلی که به امام مهدی علیه السلام مربوط است، با ذکر مطلبی از قول امامیه به ذکر نام کسانی می‌پردازد که دارای عمرهای طولانی بوده‌اند و با این بحث، به صورت ضمنی شبهه امکان عمر طولانی داشتن برای امام مهدی علیه السلام را پاسخ می‌دهد. خضر علیه السلام و الیاس علیه السلام، از جمله انبیایی هستند که دارای عمر طولانی بوده‌اند و تا کنون زنده و در قید حیات هستند. حضرت آدم علیه السلام و نوح علیه السلام نیز از پیامبرانی هستند که مدت زیادی در این جهان زیستند.^۴

محمد بن طلحه نصیبی نیز در این باره می‌نویسد:

عمر طولانی بعضی از بندگان خالص خداوند و امتداد عمر بعضی از آنان، موضوع غریبی نیست. خداوند عمر بسیاری از بندگان از اصفیا، اولیا، دشمنان و رانده‌شدگان درگاهش را طولانی کرده است. از میان پیامبران، عیسی علیه السلام و خضر علیه السلام در قید حیات هستند و نوح علیه السلام نزدیک هزار سال عمر داشت. از میان دشمنان خدا، ابلیس و دجال زنده‌اند و شخصی از قوم عاد حدود هزار سال زندگی کرد. این مثالها برای بیان قدرت خدا برای طولانی نمودن عمر بعضی از بندگان است. پس چه مانعی

۱. سلیمان بن ابراهیم قندوزی، *ینایع المودة*، ج ۳، ص ۲۹۷.

۲. ابراهیم بن محمد حموی، *فرائد السمطين*، ج ۲، ص ۳۳۶؛ سلیمان بن ابراهیم قندوزی، *ینایع المودة*، ج ۳، ص ۲۹۷.

۳. سلیمان بن ابراهیم قندوزی، *ینایع المودة*، ج ۳، ص ۳۸۷.

۴. یوسف بن قزغلی ابن جوزی، *تذکرة الخواص*، ج ۱، ص ۳۲۵ و ۳۲۶؛ علی بن محمد ابن صباغ مالکی، *الفصول المهمة*، ج ۲، ص ۱۱۲۰.

می‌تواند از عمر طولانی بنده صالح خدا (امام مهدی عج) تا هنگام ظهور جلوگیری نماید؟^۱

محمد بن یوسف گنجی هم در کتاب *البيان في اخبار صاحب الزمان* پس از بیان مطالب مشابه، می‌نویسد:

انکار بقای امام مهدی عجل الله فرجه از دو جهت است؛ یکی طول زمان و دیگری غیبت وی در سرداب، بدون اینکه کسی برای او غذا و نوشیدنی ببرد و این، ممکن نیست. طبق آیه ۱۵۹ سوره نساء «وَإِنْ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ إِلَّا لِيُؤْمِنَنَّ بِهِ قَبْلَ مَوْتِهِ» و برخی روایات، حضرت عیسی عجل الله فرجه زنده و صاحب عمری طولانی است. خضر عجل الله فرجه و الیاس عجل الله فرجه نیز طبق روایات پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله هنوز در قید حیات هستند. طبق آیه ۱۵ سوره اعراف «قَالَ أَنْظِرْنِي إِلَى يَوْمٍ يُبْعَثُونَ، قَالَ إِنَّكَ مِنَ الْمُنظَرِينَ»، ابلیس نیز زنده است.

سعید بن جبیر در تفسیر آیه ۳۳ توبه^۲ می‌گوید: «او [مهدی عجل الله فرجه] از عترت فاطمه عجل الله فرجه است». آیه ۶۱ سوره زخرف «وَإِنَّهُ لَعَلْمٌ لِلسَّاعَةِ»، طبق نظر مقاتل بن سلیمان و عده‌ای از مفسرین در شأن حضرت مهدی عجل الله فرجه می‌باشد.

گنجی در پاسخ شبهه طول عمر امام مهدی عجل الله فرجه می‌نویسد: «از میان سه نفری که در آخرالزمان وجود خواهند داشت، یکی دجال لعین است و دیگری عیسی عجل الله فرجه که پشت سر مهدی عجل الله فرجه نماز خواهد خواند. پس مهدی عجل الله فرجه، امام امت خواهد بود و در ادامه با ارائه استدلالی عقلی به اثبات امکان بقا و زندگی امام مهدی عجل الله فرجه می‌پردازد». وی با مطرح کردن موضوع زندگی حضرت عیسی عجل الله فرجه در آسمان بدون اینکه کسی برای او غذا و نوشیدنی فراهم نماید، برای پاسخ به شبهه زندگی امام مهدی عجل الله فرجه در سرداب غیبت استفاده می‌نماید.^۳

پیشگویی‌های پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله درباره ظهور

بشارت‌های زیادی درباره ظهور مهدی عجل الله فرجه در روایات وجود دارد که به برخی از آن‌ها اشاره می‌شود. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله می‌فرماید: «لَوْ لَمْ يَتَّقِ مِنَ الدُّنْيَا إِلَّا يَوْمٌ، لَبَعَثَ اللَّهُ عَزَّ

۱. محمد بن طلحه نصیبی، *مطالب السؤل*، ص ۳۱۹ و ۳۲۰.

۲. «هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَى وَ دِينَ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَ لَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ».

۳. محمد بن یوسف گنجی، *البيان في اخبار صاحب الزمان*، ص ۵۲۱ تا ۵۳۲.

وَجَلَّ رَجُلًا مِنَّا، يَمْلُؤُهَا عَدْلًا كَمَا مِلَّتْ جَوْرًا؛^۱ اگر از عمر دنیا یک روز باقی مانده باشد، خداوند عزوجل مردی از ما را بر می‌انگیزد و او دنیا را از عدل پر خواهد کرد؛ همان‌گونه که از ظلم پر شده است».

حضرت در روایتی دیگر می‌فرماید: «يَلِي رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ بَيْتِي يُوَاطِئُ اسْمَهُ اسْمِي»^۲ مردی از اهل بیت من می‌آید که هم‌نام من است». امام علی عليه السلام نیز از پیامبر اکرم صلى الله عليه وآله نقل می‌کند: «المهديُّ مِنَّا أَهْلَ الْبَيْتِ يُصَلِّحُهُ اللَّهُ فِي لَيْلَةٍ»^۳ مهدی از ما اهل بیت است، خدا در یک شب کار او را اصلاح می‌کند». در روایت دیگری آمده است: «يَخْرُجُ الْمَهْدِيُّ وَعَلَى رَأْسِهِ مَلَكٌ يُنَادِي: إِنَّ هَذَا الْمَهْدِيُّ فَاتَّبِعُوهُ»^۴ مهدی صلى الله عليه وآله ظهور می‌کند، در حالی که ملکی ندا می‌دهد: این مهدی است، از او تبعیت کنید». پیامبر اکرم صلى الله عليه وآله در تعبیری به ظهور امام مهدی صلى الله عليه وآله چنین اشاره کرده است: «مِنَّا الَّذِي يُصَلِّي عِيسَى بْنِ مَرْيَمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ خَلْفَهُ»^۵ از ماست کسی که عیسی عليه السلام پشت سر او نماز می‌خواند».

نشانه‌های ظهور

برای ظهور امام مهدی صلى الله عليه وآله نشانه‌هایی ذکر شده است که به برخی از آن‌ها اشاره می‌شود.

۱. خروج سفیانی^۶

هنگامی که سفیانی و مهدی صلى الله عليه وآله برای جنگ آماده می‌شوند، صدایی از آسمان شنیده می‌شود که می‌گوید: «آگاه باشید که اولیای خدا، اصحاب مهدی صلى الله عليه وآله هستند»^۷ و

۱. احمد بن محمد ابن حنبل، مسند احمد، ج ۲، ص ۱۶۳؛ سلیمان بن اشعث ابی داوود سجستانی، سنن ابی داوود، ج ۴، ص ۱۸۳۱؛ محمد بن یوسف زرنندی، معارج الوصول، ص ۱۹۰.
۲. محمد بن عیسی الترمذی، سنن الترمذی، ج ۴، ص ۲۴۵؛ محمد بن یوسف گنجی، البیان فی اخبار صاحب الزمان، ص ۴۸۱.
۳. محمد بن یوسف گنجی، البیان فی اخبار صاحب الزمان، ص ۴۸۷؛ سلیمان بن ابراهیم قندوزی، ینابیع المودة، ج ۲، ص ۸۲.
۴. ابراهیم بن محمد حموی، فرائد السمطين، ج ۲، ص ۳۱۶.
۵. محمد بن یوسف گنجی، البیان فی اخبار صاحب الزمان، ص ۵۰۰.
۶. علی بن محمد ابن صباغ مالکی، الفصول المهمة، ج ۲، ص ۱۱۲۳.
۷. محمد بن یوسف زرنندی، معارج الوصول، ص ۱۹۴.

سفیانی برای جنگ با امام مهدی علیه السلام ۳۰ هزار نیرو به سوی مکه خواهد فرستاد.^۱

۲. خروج رایات سود (پرچم‌های سیاه) از خراسان^۲

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله می فرماید: «إِذَا رَأَيْتُمُ الرِّيَاطَ السُّودَ قَدْ جَاءَتْ مِنْ قِبَلِ خُرَاسَانَ، فَأْتُوها؛ فَإِنَّ فِيهَا خَلِيفَةَ اللَّهِ الْمَهْدِيَّ»^۳ وقتی پرچم‌های سیاه را دیدید که از طرف خراسان می آید، به آن‌ها پیوندید؛ پس همانا مهدی علیه السلام خلیفه خداوند در میان آن‌هاست».

۳. صیحه آسمانی

منادی از آسمان ندا می دهد و همه مردم زمین آن را می شنوند که می گوید: «همانا حجت خدا کنار خانه خدا ظهور کرد؛ پس از او تبعیت کنید که حق با اوست».^۴
خروج یمانی،^۵ خروج دجال،^۶ قتل نفس زکیه،^۷ قتل سید حسنی،^۸ کسوف خورشید در پانزدهم ماه رمضان^۹ و خسوف ماه در آخر ماه رمضان،^{۱۰} از دیگر نشانه‌های ظهور امام مهدی علیه السلام هستند.

ظهور

ظهور امام مهدی علیه السلام به عنوان فردی از اهل بیت رسول خدا صلی الله علیه و آله، حتمی است.^{۱۱}

۱. سلیمان بن ابراهیم قندوزی، *ینابیع المودة*، ج ۳، ص ۲۲۰.
۲. علی بن محمد ابن صباغ مالکی، *الفصول المهمة*، ج ۲، ص ۱۱۲۷؛ محمد بن عیسی الترمذی، *سنن الترمذی*، ج ۴، ص ۲۶۵.
۳. احمد بن محمد ابن حنبل، *مسند احمد*، ج ۳۷، ص ۷۰؛ علی بن عبدالله سمهودی، *جواهر العقدين فی فضل الشرفین*، ج ۲، ص ۱۹۳.
۴. ابراهیم بن محمد حموی، *فرائد السمطين*، ج ۲، ص ۳۳۷.
۵. علی بن محمد ابن صباغ مالکی، *الفصول المهمة*، ج ۲، ص ۱۱۲۷؛ سلیمان بن ابراهیم قندوزی، *ینابیع المودة*، ج ۳، ص ۲۴۶.
۶. سلیمان بن اشعث ابی داوود سجستانی، *سنن ابی داوود*، ص ۳۰۱؛ مسلم بن حجاج نیشابوری، *صحیح مسلم*، ج ۱، ص ۱۳۸.
۷. سلیمان بن ابراهیم قندوزی، *ینابیع المودة*، ج ۳، ص ۲۴۶.
۸. علی بن محمد ابن صباغ مالکی، *الفصول المهمة*، ج ۲، ص ۱۱۲۳ و ۱۱۲۴.
۹. همان، ص ۱۱۲۵.
۱۰. همان.
۱۱. عبدالله بن محمد ابن ابی شیبہ، *المصنف فی الاحادیث و الآثار*، ج ۸، ص ۶۷۸؛ سلیمان بن اشعث ابی داوود سجستانی، *سنن ابی داوود*، ص ۳۰۱.

رسول‌خدا ﷺ در این باره فرموده است:

لَوْ لَمْ يَبْقِ مِنَ الدُّنْيَا إِلَّا يَوْمٌ وَاحِدٌ لَطَوَّلَ اللَّهُ ذَلِكَ الْيَوْمَ حَتَّى يَلِي فِيهِ رَجُلًا مِنْ أُمَّتِي وَمِنْ أَهْلِ بَيْتِي، يُوَاطِئُ اسْمَهُ اسْمِي، يَمَلَأُ الْأَرْضَ قِسْطًا وَعَدْلًا كَمَا مُلِّتَ جَوْرًا وَظُلْمًا؛^۱ در آخرالزمان، مردی از فرزندانم می‌آید که نامش مانند نام من و کنیه‌اش مانند کنیه من است. زمین را از عدل و داد پُر می‌کند؛ همان‌گونه که از ظلم و جور پُر شده است.

امام مهدی عجل الله فرجه هنگام عشاء در مکه ظهور خواهد کرد و نشانه‌هایی از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله همچون پرچم و شمشیر در دست اوست.^۲ بر پرچمش شعار «البيعة لله» نوشته شده است.^۳ در هیبت مردی ۴۰ ساله ظهور خواهد کرد^۴ و میان رکن و مقام با او بیعت می‌شود.^۵ وقتی که به کعبه تکیه داده است، ۳۱۳ نفر از یارانش نزد وی جمع می‌شوند و اولین کلام امام مهدی عجل الله فرجه آیه «بَقِيَّتُ اللَّهِ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ» خواهد بود.^۶ سپس می‌گوید: «من بقية الله و حجت و خلیه خدا بر شما هستم» و سلام‌دهندگان با این عبارت بر ایشان سلام می‌دهند: «السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بَقِيَّةَ اللَّهِ فِي الْأَرْضِ».^۷

پس از ظهور امام مهدی عجل الله فرجه حضرت عیسی علیه السلام به دنیا باز خواهد گشت^۸ و به او اقتدا می‌کند و پشت سرشان نماز خواهد خواند.^۹ او در زمانی ظهور خواهد کرد که در میان مردم از اسلام، جز نامی و از قرآن، جز رسمی باقی نمانده است و مهدی عجل الله فرجه دین اسلام را احیا خواهد کرد.^{۱۰} امام مهدی عجل الله فرجه دارای کمال موسی علیه السلام جایگاه عیسی علیه السلام و صبر ایوب علیه السلام خواهد بود.^{۱۱} وی در میان اهل تورات با تورات‌شان و در

۱. یوسف بن قزغلی ابن جوزی، تذکرة الخواص، ج ۱، ص ۳۲۵.

۲. محمد بن یوسف زرنندی، معارج الوصول، ص ۱۹۵.

۳. همان، ص ۱۹۶.

۴. محمد بن یوسف گنجی، البيان فی اخبار صاحب الزمان، ص ۵۱۴.

۵. همان، ص ۵۱۰.

۶. هود: ۸۶.

۷. علی بن محمد ابن صباغ مالکی، الفصول المهمة، ج ۲، ص ۱۱۳۵.

۸. محمد بن عیسی الترمذی، سنن الترمذی، ج ۴، ص ۷۷.

۹. یوسف بن قزغلی ابن جوزی، تذکرة الخواص، ج ۱، ص ۳۲۵.

۱۰. ابراهیم بن محمد حموی، فرائد السمطين، ج ۲، ص ۱۳۴.

۱۱. همان، ص ۱۳۸.

میان اهل انجیل با انجیل‌شان قضاوت خواهد کرد.^۱ ساکنین آسمان و زمین^۲ و پرندگان آسمان از وی راضی خواهند بود.^۳

فهرست منابع

۱. ابن‌ابی‌شبیبه، عبدالله بن محمد، *المصنف فی الأحادیث والآثار*، تحقیق سعید محمد اللحام، بیروت: دارالفکر، ۱۴۰۹ق.
۲. ابن جوزی، یوسف بن قزغلی، *تذکره النخوص من الامة بذکر خصائص الائمة علیهم السلام*، تحقیق حسین تقی‌زاده، قم: المجمع العالمی لاهل البيت، مرکز الطباعة و النشر، ۱۴۲۶ق.
۳. ابن حنبل، احمد بن محمد، *مسند ابن حنبل*، تحقیق کامل قره بللی، ابراهیم زبیب، شعیب ارنووط و دیگران، بیروت: مؤسسة الرساله، ۱۴۱۶ق.
۴. ابن صباغ مالکی، علی بن محمد، *الفصول المهمة فی معرفة الائمة علیهم السلام*، تحقیق سامی الغریبی، قم: دارالحديث، ۱۴۲۲ق.
۵. ابن ماجه، محمد بن یزید، *سنن ابن ماجه*، تصحیح بشار عواد معروف، بیروت: دارالجيل، ۱۴۱۸ق.
۶. ابوداود سجستانی، سلیمان بن اشعث، *سنن ابی داود*، تحقیق سید ابراهیم و سید محمد سید و عبدالقادر عبدالخیر، قاهره: دارالحديث، ۱۴۲۰ق.
۷. بخاری، محمد بن اسماعیل، *صحیح البخاری*، قاهره: وزارة الاوقاف لجنة احياء كتب السنه، ۱۴۱۰ق.
۸. بناکتی، داود بن محمد، *تاریخ بناکتی روضة اولی الالباب فی معرفة التواریخ و الانساب*، به کوشش جعفر شعار، تهران: سلسله انتشارات انجمن آثار ملی، ۱۳۴۸ش.
۹. ترمذی، محمد بن عیسی، *سنن الترمذی*، تحقیق احمد محمد شاکر، قاهره: دارالحديث، ۱۴۱۹ق.
۱۰. حموی جوینی، ابراهیم بن محمد، *فرائد السمطین*، تحقیق محمدباقر محمودی،

۱. محمد بن یوسف زرنندی، *معارج الوصول*، ص ۱۹۶.

۲. احمد بن محمد ابن حنبل، *مسند احمد*، ج ۱۸، ص ۶۲.

۳. محمد بن یوسف گنجی، *البیان فی اخبار صاحب الزمان*، ص ۵۰۱.

- بيروت: مؤسسة المحمودى، ١٣٩٨ ق.
١١. خوارزمى، موفق بن احمد، المناقب، تحقيق محمودة مالك، قم: مؤسسة النشر الإسلامى التابعة لجماعة المدرسين، ١٤١١ق.
 ١٢. ذهبى، شمس الدين محمد، تاريخ الاسلام ووفيات المشاهير و الاعلام، تحقيق عمر عبدالسلام تدمرى، بيروت: دارالكتاب العربى، ١٤١٣ق.
 ١٣. زرندى، محمد بن يوسف، معارج الوصول إلى معرفة آل الرسول و البتول، تحقيق محمد كاظم محمودة، تهران: مجمع احياء الثقافة الاسلامية، ١٣٨٣ش.
 ١٤. سمهودى، على بن عبدالله، جواهر العقدين فى فضل الشرفين، تحقيق موسى بنائى عليلى، بغداد: مطبعة العانى، ١٤٠٥ق.
 ١٥. طبرى، احمد بن عبدالله، ذخائر العقبى فى مناقب ذوى القربى، تحقيق سامى الغريرى، قم: مؤسسة دارالكتاب الاسلامى، ١٣٨٦ش.
 ١٦. قندوزى، سليمان بن ابراهيم فى مناقب المودة لذى القربى، تحقيق على بن جمال اشرف حسينى، قم: دارالاسوة للطباعة و النشر، ١٤٢٢ق.
 ١٧. گنجى، محمد بن يوسف، البيان فى اخبار صاحب الزمان، تهران: دار احياء تراث اهل البيت، ١٣٦٢ش.
 ١٨. نصيبى، محمد بن طلحه، مطالب السؤل فى مناقب آل الرسول، تصحيح عبدالعزيز طباطبايى، بيروت: البلاغ، ١٤١٩ق.
 ١٩. نيشابورى، مسلم بن حجاج، صحيح مسلم، تصحيح محمد فؤاد عبدالباقي، قاهره: دارالحديث، ١٤١٢ق.